

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 16 (59)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 16 (59). — Рівне: РДГУ, 2017. — 290 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем та перспектив створення освітнього середовища у вищих навчальних закладах в контексті євроінтеграції, використання інноваційних освітніх технологій у вищій та професійній школах, вітчизняного та зарубіжного досвіду підготовки фахівців у системі професійної освіти.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вчителів, викладачів та студентів вищих та професійно-технічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Василівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 27.04.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

УДК: 378

М.М. КОЗЯР, В.В. КРИВЦОВ, О.С. ТИМОЩУК

СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ З ВИВЧЕННЯ НАРИСНОЇ ГЕОМЕТРІЇ МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ ТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Резюме. У статті подано загальну характеристику програмного засобу з нарисної геометрії, що містить електронний посібник, робочий зошит, мультимедійні презентації, методичні вказівки до виконання індивідуальних завдань, українсько-французький словник термінів, тести, задачник з розв'язування олімпіадних задач підвищеної складності. Описані основні можливості програми та її значення для графічної підготовки майбутніх фахівців технічної галузі.

Ключові слова: майбутній технічний фахівець, програмний засіб, нарисна геометрія, мультимедійні технології, комп'ютерна графіка, інформаційно-комунікаційні технології, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Необхідною умовою ефективної технічної підготовки майбутнього фахівця, розвитку творчих здібностей особистості є інтеграція різних видів навчально-пізнавальної інформації зі змістом навчальної дисципліни. Успішна реалізація цих завдань стає можливою за умови глибокого опанування графічними знаннями, досконалого оволодіння сучасними засобами подання інформації, сформованості вмінь і навичок роботи з графічною інформацією. Графічна підготовка майбутнього фахівця складає підґрунтя інтелектуального становлення особистості, сприяє розвитку творчих здібностей, просторової уяви, образного й технічного мислення. Серед дисциплін, що вивчаються студентами технічних спеціальностей на 1 курсі, нарисна геометрія посідає провідне місце у формуванні професійних компетентностей, розвитку просторової уяви та мислення, які здатні здійснювати синтез образного та раціонального. Засвоєння теоретичних положень нарисної геометрії і їх відтворення на кресленнику відбувається в результаті складного розумового процесу. Він супроводжується аналітико-синтетичними діями, що включають психічні та психологічні процеси, мислительні операції, внаслідок яких студент подумки створює певний геометричний образ, що потім реалізується у графічних побудовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти удосконалення методики викладання графічних дисциплін (зокрема нарисної геометрії) висвітлені у працях О. Дзеджули [2], В. Кривцова [6], І. Нишака [8], Д. Ткача [11] й інших вітчизняних науковців. Дослідженням проблем навчально-технічного й інформаційного забезпечення графічної підготовки у ВНЗ технічного спрямування займалися М. Козяр [4], Г. Райковська [10], М. Юсупова [12] та ін.

Метою статті є розкриття основних можливостей електронних програмних засобів з вивчення нарисної геометрії в умовах комп'ютерно-орієнтованого навчання.

Виклад основного матеріалу. Вивчення нарисної геометрії в умовах комп'ютерно-орієнтованого навчання неможливе без відповідного програмного забезпечення, що враховувало б усі особливості його викладання. Відомі напрацювання вітчизняних науковців ВНЗ із вдосконалення методики викладання нарисної геометрії. Зокрема, на базі Донецького національного технічного університету розроблено дистанційний електронний підручник з курсу "Нарисна геометрія" [3]. До електронного підручника додано високоякісні статичні й анімаційні зображення, які ілюструють теоретичний матеріал, містять посилання на підсистему графічного вирішення задач нарисної геометрії, що встановлює відповідність між об'єктами на епюрі Монжа та їх тривимірним представленням. Одеським Національним морським університетом розроблено програмний комплекс "Електронний підручник з нарисної геометрії" для студентів денної та дистанційної форм навчання [9]. Теоретичний матеріал курсу навчання викладено у вигляді HTML-сторінок, на яких висвітлено текст теорії з вибраного розділу нарисної геометрії. Його можна прослухати за наявності навушників або аудіоколонок. Для кращого засвоєння теоретичного матеріалу практично кожне положення теорії супроводжується анімацією. Крім засвоєння теоретичного матеріалу в інтерактивному курсі передбачено автоматизований контроль знань теорії й сформованості практичних навичок розв'язування задач із кожного з розділів нарисної геометрії. Курс супроводжується поясненнями типових помилок, якщо вони будуть допущені в процесі контролю. Науково-педагогічні працівники Луцького національного технічного університету створили програму супроводу дисципліни "Нарисна геометрія" для використання в системі дистанційного навчання [1]. Компактна прикладна програма має доступний простий інтерфейс з можливістю 3D візуалізації. У програмі всі побудови здійснюються традиційними інструментами: циркулем та лінійкою, лише в автоматизованому режимі, що є зручним і не вимагає досягнення певного рівня підготовки та вивчення команд для успішної роботи з програмою. З епюра Монжа програма створює повноцінну 3D модель. Ця функція в поєднанні з мультимедійною дошкою або мультимедійним проектором корисна для студентів, яким складно уявляти в просторі об'єкти, що зображені на епюрі. Інформаційно-комунікаційні технології навчання не лише збагачують теорію навчання, а й втілюють в життя нові форми організації навчального процесу. На жорстко конкуруючий ринок педагогічних послуг науково-педагогічний працівник пропонує інформаційну культуру, свій професіоналізм, у основі якого досконале знання педагогічних технологій.

Дидактичний і методичний потенціал використання засобів комп'ютерних технологій під час вивчення дисциплін технічного спрямування, зокрема для розвитку просторового мислення, на сьогодні не є достатньо розкритий і потребує подальшого вивчення та впровадження результатів у навчальну практику. Кожна людина формує прийоми підсвідомої розумової діяльності по-своєму. Сучасна психологічна наука не має у своєму розпорядженні суворо обґрунтованих способів формування творчого потенціалу людини, нехай навіть професійного.

Зусиллями науково-педагогічних працівників кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства Національного університету водного господарства та природокористування і кафедри загальнотехнічних дисциплін, технологій та цивільної безпеки Рівненського державного гуманітарного університету створено педагогічний програмний засіб (ППЗ) з нарисної геометрії, що передбачає комплект електронних складових:

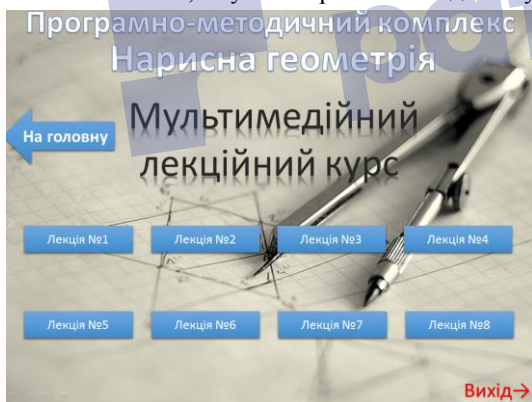
навчальний посібник, робочий зошит, методичні вказівки, мультимедійні презентації та електронне тестування. В ході розробки ППЗ використовували програми Open Office Impress та Adsoft Tester. Обидва програмних продукти мають GNU ліцензію (General Public License), тобто є вільним програмним забезпеченням – безкоштовним. Open Office Impress використовували як інструмент створення графічної оболонки та системи внутрішніх гіперпосилань та посилань на окремі файли чи програми. Adsoft Tester використовували як засіб діагностики рівня знань та сформованості умінь з нарисної геометрії. Перевагою програми є наявність п'яти рівнів питань, модуля розробки тестів та адміністрування. Вибір зазначеного програмного забезпечення не потребує високої кваліфікації у галузі програмування й дозволяє здешевити процес розробки електронних підручників.

Особливістю педагогічного програмного засобу є можливість його швидкої адаптації відповідно до поставлених цілей навчання. Ми розділяємо думку американського вченого В. Вульфа, що електронний навчально-методичний комплекс має нагадувати «живу» електронну книгу, містити не лише посилання на різні інформаційні ресурси, а й анімаційні навчальні елементи, аудіо та відео супровід теоретичних відомостей; забезпечувати можливість поповнення (розширення) навчально-пізнавальної інформації й удосконалення технічних можливостей її подання [13].

Рис. 1. Головне вікно комп'ютерної програми з нарисної геометрії

Під час викладу навчального матеріалу ми дотримувалися рекомендацій [5] щодо необхідності підводити студентів до розуміння зв'язку між явищами, процесами і так організовувати навчальний матеріал, щоб він не здався їм хаосом, а був би коротко викладеним у вигляді небагатьох основних положень та ілюстрацій.

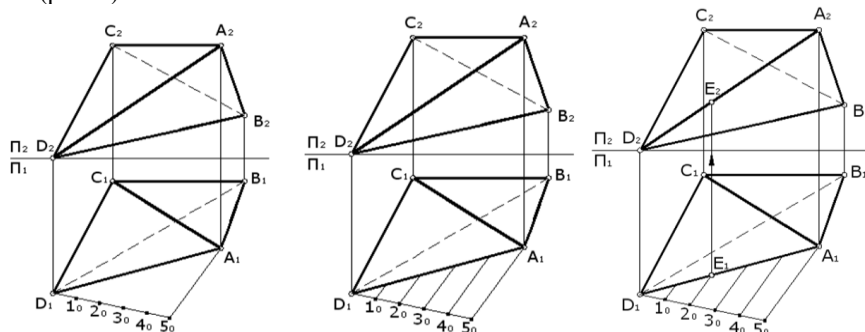
Рис. 2. Вікно комп'ютерної програми «Мультимедійний лекційний курс»

Рис. 3. Вікно комп'ютерної програми «Методичні рекомендації»

У верхній частині вікна програми подано мультимедійний лекційний курс, який складається із восьми лекцій (рис. 2), розроблених у програмі Microsoft Power Point відповідно навчальної програми.

На рис. 3 представлено вікно комп'ютерної програми «Методичні рекомендації», що містить три частини, в яких наведено вихідні дані до виконання епюрів та їх зразки із поетапністю дій, проілюстрованих засобами комп'ютерної графіки (рис. 4).

Рис. 4. Поетапність графічних побудов

Вважаємо доцільним розкрити особливості роботи програми у режимі «Олімпіадні задачі». Як відомо, найбільш активні розумові дії відбуваються під час розв'язування задач з нарисної геометрії відповідного змістового наповнення. У навчальних закладах переважно розв'язують стандартні задачі за загальноприйнятими правилами та алгоритмами. Вони є типовими або задачами «прямої дії». Більшість студентів є конформними, бояться самостійності, тяжіють зовсім не до оригінальних думок, а до розтлумаченої і розкладеної по полицях інформації. Проте формування творчої особистості можливе лише в умовах, коли студенту доводиться розв'язувати нестандартні (оригінальні) завдання. Нестандартне завдання – поняття дуже широке. Воно включає цілу низку ознак, що дозволяють відрізнити завдання цього типу від традиційних (стандартних). Головною відмінністю нестандартних завдань є їх зв'язок з діяльністю, яку в психології називають продуктивною, творчою.

Слід зазначити, що положення нарисної геометрії, незважаючи на їхню простоту та незаперечність, засвоюються студентами зі слабкими просторовою уявою та логічним мисленням надзвичайно складно, причому осмислення отриманої інформації здійснюється переважно через зорове, образне їх сприйняття. Тому надзвичайно важливим під час розв'язку нестандартної задачі є створення просторової моделі геометричних елементів, що входять в умову задачі, та наочне відображення наступних графічних побудов, які здійснюються у певній логічній послідовності. Вміння відтворити плоский образ предмета у вигляді його просторового зображення сприяє виробленню у студентів такої компетентності як спроможність сприймати різні за формою унаочнення для викладу змісту або способу розв'язку задачі. Тільки після формування просторової картини розв'язку задачі та розуміння всього ланцюга побудов, потрібних для знаходження шуканих елементів, можна приступати до її виконання на кресленні (епюрі), використовуючи при цьому весь арсенал різноманітних правил та прийомів, які пропонує нарисна геометрія, вибираючи найбільш раціональний спосіб. Раціональним можна вважати такий спосіб, який містить найменшу кількість графічних побудов, а, отже, він є найбільш точним. Слід зазначити, що задачі, наведені в посібнику, можуть бути розв'язані не лише способом, запропонованим авторами. Практично кожна задача розв'язується декількома способами, і студент може застосовувати свій план розв'язку, порівнюючи його з розглянутим, визначаючи при цьому переваги та недоліки різних способів.

В електронному посібнику наведено розв'язки 132 задач, переважно підвищеної складності, так званих нестандартних або оригінальних. В розділі 1 наведено задачі на перпендикулярність геометричних елементів, які для кращого сприйняття студентами матеріалу та свідомого його застосування згруповані у 5 модулів (блоків) відповідно рекомендацій професора А.В. Павлова, запропонованих у відомих лекційних відеокурсах з нарисної геометрії. Графічні побудови, які ґрунтуються на перпендикулярності прямих та площин, закладають основу розв'язку метричних задач, що розглядаються в нарисній геометрії. За умовами багатьох задач всеукраїнських та регіональних олімпіад потрібно визначати саме метричні характеристики геометричних фігур. Такі задачі, крім суцього пізнавального, мають і велике прикладне значення, наприклад, при знаходженні відстаней між об'єктами, побудові їх розгортки, визначенні площ тощо. Для їх вирішення застосовують прийоми, описані в нарисній геометрії.

В розділі 2 наведено розв'язок задач з різних тем курсу нарисної геометрії без застосування способів перетворення проєкцій. Основна мета цього розділу – показати, як здійснюється пошук ідеї розв'язку задачі. Важливо, щоб наведений у посібнику на наочному зображенні розв'язок задачі відповідав тому образу об'єктів, їх формі та взаємному положенню, які повинні подумки з'явитися у студентів в результаті їх розумової діяльності під час аналізу умови (даних) задачі та складанні плану розв'язку у вигляді послідовних геометричних побудов, за допомогою яких може бути отримана відповідь на поставлене завдання. Більшість задач цього розділу розв'язується із застосуванням методу геометричних місць простору. Тому студентам бажано знати основні геометричні місця простору, що значно прискорить пошук рішень.

Розв'язок задач, наведених в розділах 1 і 2, можна вважати «розумовою розминкою», яка розвиває просторову уяву та логічне мислення, привчає студентів до дотримання певної схеми розв'язування завдань, що зводиться, в загальному випадку, до трьох етапів: 1) аналізу даних; 2) пошуку ідеї розв'язку на уявній просторовій моделі; 3) геометричних побудов на епюрі. Ці перші два розділи є своєрідною підготовкою до сприйняття студентами більш складних задач.

В розділах 3 і 4 розв'язано задачі, в яких застосовуються найпростіші геометричні фігури – точки, прямі та площини. Гаспар Монж, засновник нарисної геометрії, говорив, що «хто вільно знає пряму та площину, той не зустрине труднощів у нарисній геометрії». Тому студент, який вільно може виконувати різні графічні перетворення з цими фігурами, легко опанує геометричні побудови з використанням більш складних фігур. В цих розділах розглянуто переважно задачі, умови яких наведено у відомому практичному посібнику [7].

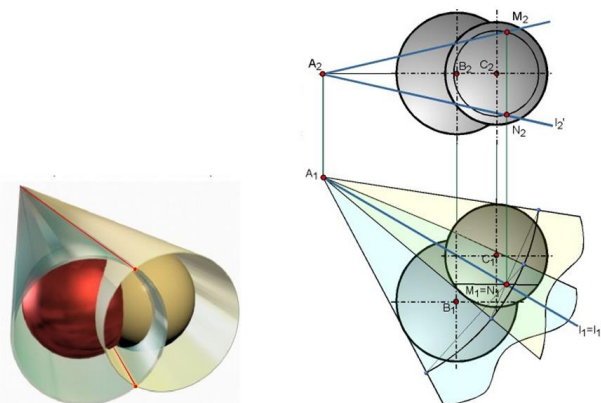

Рис. 5. Розв'язок нестандартної задачі на наочному зображенні і епюрі

Детальний розв'язок цих нестандартних задач спочатку на наочному зображенні (рис. 5), а потім на епюрі повинен, на думку авторів, підвищувати інтерес студентів до вивчення нарисної геометрії, допомогти їм відчувати задоволення від знайденого розв'язку задачі, перемогти, за словами Г. Монжа, «властиву людям відразу до напруги розуму».

Через точку A провести пряму l , віддалену від точки B на 25 мм, і від точки C на 20 мм.

Аналіз:

1. Множина прямих, які проходять через точку A і віддалених від точки B на 25 мм, – це поверхня конуса з вершиною в т. A , дотичною до сфери радіуса 25 мм з центром в т. B .
2. Множина прямих, які проходять через точку A і віддалених від точки C на 25 мм, – це поверхня конуса з

вершиною в т. А, дотичною до сфери радіуса 20 мм з центром в т. С.

Задача має два розв'язки – дві прямі, по яких перетинаються поверхні допоміжних конусів.

В розділі 5 наведено розв'язок задач другого етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з нарисної геометрії 2016 року.

Задачі, розглянуті у електронному посібнику, можна використовувати для підготовки до всеукраїнських та регіональних олімпіад. Ознайомлення з їх розв'язками буде сприяти виробленню у студентів творчого підходу до вирішення поставленої проблеми, допоможе знаходити конкретний механізм її реалізації, а також формувати професійні компетентності, розвивати просторову уяву та логічне мислення, необхідні сучасному спеціалісту, який працює в умовах прискорення науково-технічного прогресу.

Робота ППЗ у режимі «Тести» дозволяє виявити рівень засвоєння студентами теоретичного матеріалу дисципліни «Нарисна геометрія» за допомогою різномірних тестових завдань: першого, другого, третього. Розробку

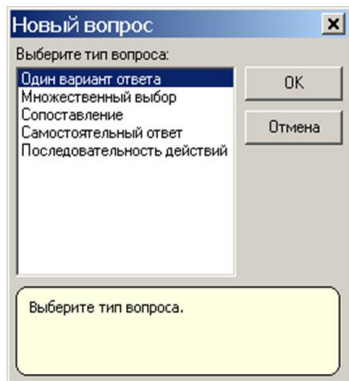

Рис.6. Вікно вибору типу питання програми Adsoft tester

Рис.7. Вікно вводу відповіді

Залежно від змістового наповнення більш вагомими, з точки зору оцінювання базових умінь є тести на співставлення. Такий тип питань дозволяє перевірити цілісність знань та умінь студентів та навички вибору оптимального шляху вирішення певного завдання. Найбільш складними є запитання на впорядкування послідовності, оскільки дозволяють перевірити вміння виконувати побудову певних перерізів, перетинів площини та прямої, поверхонь тощо. Тобто дозволяють перевірити певні професійно-спрямовані здатності студента – рівень компетентності. Перевірка більш високого рівня засвоєння курсу “Нарисна геометрія” проводиться у ході аналізу графічних робіт.

Створення ППЗ «Нарисна геометрія» базувалося на таких вимогах: забезпечення потужного інформаційного супроводу процесу навчання нарисної геометрії; підвищення рівня графічної компетентності майбутніх фахівців за рахунок чіткої структуризації та систематизації навчального матеріалу і розширення способів його подання з використанням усіх доступних можливостей інформаційних технологій; активного залучення майбутніх фахівців до використання сучасних засобів ІТ; забезпечення швидкої й об'єктивної перевірки рівня засвоєння знань та умінь студентів з нарисної геометрії; розширення можливостей організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців; виховання у майбутніх фахівців потреби використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності. Уміння створювати в уяві образи об'єктів діяльності й оперувати ними із залученням новітніх інформаційних технологій навчання та систем автоматизованого проектування – характерна особливість інтелекту людини.

Висновок. Об'єднання та комплексне застосування різних видів програмних засобів у межах єдиного навчального середовища зумовлено необхідністю: розширення дидактичних можливостей ППЗ; спільного використання електронних навчально-інформаційних ресурсів для розв'язання педагогічних завдань, які неможливо успішно зреалізувати при окремому застосуванні ППЗ; оптимізації навчального процесу завдяки взаємодоповненню функцій різних ППЗ; поєднання можливостей ППЗ з традиційною методикою професійної підготовки майбутніх фахівців технічної галузі.

Перспективи подальших розвідок необхідно зосередити на створенні педагогічних програмних засобів вивчення проєкційного і машинобудівного креслення та комп'ютерної графіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурчак І.Н. Програма супроводу дисципліни “Нарисна геометрія” для використання в системі дистанційного навчання / І.Н. Бурчак, В.Л. Величко // Сучасні проблеми геометричного моделювання (квітень, 2008): міжвуз. зб. (за напрямом “Інженерна механіка”): Наукові нотатки. – Луцьк: ЛДТУ, 2008. – Вип. 22. – Ч.1. – С. 44-50.
2. Джеджула О.М. Теорія і методика графічної підготовки студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Олена Михайлівна Джеджула. – К., 2007. – 457 с.
3. Карабчевский В.В. Мультимедийный учебник по начертательной геометрии / В.В. Карабчевский // Образование и

- виртуальність–2002. Сборник науч. трудов 6-й Международной ВИРТ-2002 конференции Украинской ассоциации дистанционного образования. – Харьков-Ялта: УАДО, 2002. – С. 198-203.
4. Козяр М.М. Інноваційні технології в процесі графічної підготовки майбутніх фахівців технічної галузі: [монографія] / М.М. Козяр. – Рівне: НУВГП, 2012 – 320 с.
  5. Коменский Я.А. «Великая дидактика» (избр. главы (по хрестоматии) / Я.А. Коменский. – М.: Просвещение, 1988.
  6. Кривцов В.В. Окремі питання адаптації першокурсників до навчального процесу при вивченні нарисної геометрії / В.В. Кривцов // Технології навчання. Науково-методичний збірник (в електронному вигляді). Вип. 15. – Рівне: НУВГП, 2015. – С. 135-142.
  7. Лосев Н.В. 200 олимпиадных задач по начертательной геометрии / Н.В. Лосев. – М.: Высш. шк., 1992. – 144 с.
  8. Ницак І.В. Методична система навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій: монографія / І.В. Ницак; наук. ред. проф. Л.В. Оршанський. – Дрогобич: ВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2016. – 264 с.
  9. Программный комплекс “Электронный учебник по начертательной геометрии” // Одесский Национальный морской университет. Кафедра НГИГ – [Електронний ресурс]. – Режим доступа: [http://www.osmu.odessa.ua/index.php?kafedr_ngig_work\(pdf\)](http://www.osmu.odessa.ua/index.php?kafedr_ngig_work(pdf)). – Назва з титул. екрану.
  10. Райковська Г.О. Методика формування графічних знань в системі інформаційних технологій: [монографія] / Г.О. Райковська. – Житомир: ЖДТУ, 2009. – 324 с.
  11. Ткач Д.И. Системная начертательная геометрия [Текст] / Д.И. Ткач. – Д.: ПГАСА, 2011. – 356 с.
  12. Юсупова М.Ф. Компьютерные информационные технологии в обучении начертательной геометрии: [монографія] / М.Ф. Юсупова – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – 280 с.
  13. Wulf W.A. Higher Education Alert: The Information Railroad is Coming / W.A. Wulf. – Educause, 2003. – Jan. / Feb.

Н.Н. КОЗЯР, В.В. КРИВЦОВ, А.С. ТИМОЩУК. СОЗДАНИЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ПРОГРАММНЫХ СРЕДСТВ ИЗУЧЕНИЯ НАЧЕРТАТЕЛЬНОЙ ГЕОМЕТРИИ БУДУЩИМИ СПЕЦИАЛИСТАМИ ТЕХНИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Резюме. В статье представлена общая характеристика программного средства по начертательной геометрии, содержащая электронное пособие, рабочую тетрадь, мультимедийные презентации, методические указания к выполнению индивидуальных заданий, украинско-французский словарь терминов, тесты, задачник по решению олимпиадных задач повышенной сложности. Описаны основные возможности программы и ее значение для графической подготовки будущих специалистов технической отрасли.

Ключевые слова: будущий технический специалист, программное средство, начертательная геометрия, мультимедийные технологии, компьютерная графика, информационно-коммуникационные технологии, конкурентоспособность.

M.M. KOZYAR, V.V. KRIVCOV, O.S. TYMOSCHUK. CREATE AND USE EDUCATIONAL SOFTWARE FOR THE STUDY DESCRIPTIVE GEOMETRY FUTURE SPECIALIST TECHNICAL AREAS

The summary. The article presents a general characterization of the software in descriptive geometry containing electronic user guide, workbooks, multimedia presentations, guidance to individual tasks, Ukrainian-French vocabulary, tests, books of problems with solving Olympiad problems of high complexity. The basic features of the program and its importance for the graphic preparation of future specialists technical field.

Key words: future technician, software, descriptive geometry, multimedia technology, computer graphics, information and communication technology competitiveness.

Рекомендовано до друку.

Канд. пед. наук, проф. М.С. Янцур.

Одержано редакцією 01.03.2017 р.

УДК: 378.147

З.К. САСЮК, І.О. ПОХИЛЬЧУК

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОСТАНОВКИ РОЗМІРІВ НА КРЕСЛЕНИКАХ СИМЕТРИЧНИХ ПОВЕРХОНЬ ДЕТАЛЕЙ

Резюме. У статті розкрито особливості застосування способів і правил нанесення розмірів на кресленнях симетричних поверхонь деталей та їх елементів. Враховано особливості технологічних процесів виготовлення таких деталей. Використано сучасні правила нанесення розмірів, умовні графічні позначення симетричності. Розглянуто наочні приклади, які базуються на використанні раціональних способів нанесення розмірів на робочих кресленнях та ескізах симетричних деталей.

Ключові слова: кресленик, ескіз, нанесення розмірів, симетричність, технологічна база, конструктивна база, графічні знання, компетенції.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток складної техніки та автоматизація технологій конструювання висуває високі вимоги до графічної підготовки фахівців інженерної галузі. Важливим щаблем у розвитку професійного інженерного мислення, графічної грамотності та інженерно-графічної компетентності є формування навиків нанесення розмірів на робочих кресленнях та ескізах деталей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну кількість праць у галузі графічної освіти присвячено методиці викладання інженерної графіки та, зокрема, машинобудівному кресленню. В працях М. Анісімова, О. Ботвіннікова, С. Василенко, В. Ваніна, А. Верхоли, С. Ковальова, Б. Коваленко, В. Михайленко, В. Сидоренко, М. Козяра, А. Хаскіна

© З.К. Сасюк, І.О. Похильчук, 2017

ЗМІСТ

<i>Тадесва М.І., Літвінчук А.Т.</i> Роль гуманітарних наук у сучасній освітній парадигмі.	3
<i>Райковська Г.О.</i> Інноваційна концепція модернізації графічної підготовки у вищому технічному навчальному закладі.	5
<i>Крачунов Х.</i> Кар'єрна орієнтація та післядипломний розвиток студентів і випускників Технічного університету – Варна в умовах демографічної кризи.	8
<i>Лісова С.В.</i> Методологічні засади компетентнісного підходу у вищій освіті: світовий досвід.	11
<i>Кравець С.В.</i> Форми контролю знань студентів, їх переваги та недоліки.	16
<i>Кирикович В.Д., Козяр В.О., Гіроль А.М.</i> Незалежне оцінювання знань здобувачів вищої освіти. Стан та перспективи впровадження в Національному університеті водного господарства та природокористування.	18
<i>Корнещук В.В.</i> Медіаосвіта як засіб формування медіакультури майбутніх фахівців.	20
<i>Кочубей А.В., Мицацька В.В.</i> Особливості формування психологічної культури майбутніх фахівців.	23
<i>Кондратюк О.М.</i> Шляхи підвищення творчої активності студентів.	26
<i>Джеджула О.М., Нечепоренко М. А., Хомяківський Ю.Л.</i> Інформаційні освітні університетські середовища як інтегративна база впровадження інноваційних технологій.	29
<i>Тадесв П.О., Роценюк А.М.</i> Модель підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій до творчої самореалізації в адаптаційний період.	31
<i>Сингаївський Д.В., Фещук Ю.В., Герасименко О.А.</i> Дієвість позиційності вишу – запорука результативності його профорієнтаційної роботи.	34
<i>Ратинська І.О., Козяр М.М.</i> Методи навчання фахівців нового часу засобами інтерактивних технологій у формуванні їхньої професійної компетентності.	38
<i>Костриця Н.М.</i> Використання етнокультурних традицій під час вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням».	41
<i>Шульжук Н.В.</i> Комунікативно-прагматичні основи навчання української мови у вищій школі.	45
<i>Смілянець О.Г.</i> Значення технології мобільного навчання у створенні освітнього середовища вищого навчального закладу.	47
<i>Кочубей А.В., Стоцька В.А., Піддубюк М.В.</i> Інноваційні технології як засіб формування професійної компетентності майбутніх фахівців.	50
<i>Хрипко Т.Є.</i> Вивчення стохастичності при підготовці фахівців у вищих навчальних закладах.	53
<i>Хмельяр І.М., Подлевський С.В.</i> Управління вищим навчальним закладом на основі моніторингу.	55
<i>Головня В.Д.</i> Інтенсифікація розвитку конструкторсько-технологічних здібностей студентів засобами систем автоматизованого проектування.	59
<i>Стрілець В.М., Стрілець О.В., Похильчук І.О.</i> Удосконалення підготовки майбутніх фахівців технічного вищого навчального закладу основам технології машинобудування із застосуванням інформаційних технологій.	63
<i>Гаєвський В.Р., Лебедь О.О., Орленко В.Ф.</i> Інформаційно-комунікаційні технології у лабораторному практикумі з курсу загальної фізики.	67
<i>Буденкова Н.М., Мисіна О.І.</i> Деякі аспекти гуманізації та гуманітаризації хімічних дисциплін при підготовці технічної інтелігенції.	71
<i>Вакулєнко О.Л., Попович Р.Г., Тимощук І.О.</i> Формування і розвиток стратегій дистанційного вивчення іноземних мов у контексті модернізації освітньої системи України.	74
<i>Амеліна С.М.</i> Комунікативна методика навчання німецькій мові професійного спрямування.	77
<i>Зінченко В.М., Степаненко О.К.</i> Культура мовлення як складова педагогічної майстерності фахівців нефілологічного профілю.	80
<i>Осецька Н.Ф.</i> Особливості застосування методу «Co-teaching» у процесі викладання англійської мови для студентів технічних спеціальностей національного університету водного господарства та природокористування.	84
<i>Якубовська С.С.</i> Особливості супервізорської діяльності викладача вищого технічного навчального закладу.	87
<i>Гречановська О.В.</i> Роздуми щодо проблем формування конфліктологічної культури в студентів технічних вищих навчальних закладів.	90
<i>Лашко О.В.</i> До питань трансформації системи вищої технічної освіти. Довіра у процесі формування екологічного освітнього простору.	93
<i>Потапчук О.І.</i> Проблема професійної підготовки ІТ-фахівців в системі вищої освіти.	95
<i>Мігірін П.І.</i> Вивчення іноземної мови як складової частини гуманітарної освіти в умовах вищого технічного навчального закладу.	98
<i>Сидорчук Н.Л.</i> Зміст та структура рефлексивної культури майбутніх інженерів-будівельників.	101
<i>Якимчук М.Ю.</i> Розвиток творчих здібностей майбутніх студентів на заняттях з української мови в сучасній вищій технічній школі.	105
<i>Шевчук Т.Є., Олексін Ю.П.</i> Роль гуманітарної підготовки у створенні освітнього середовища в технічному вищому навчальному закладі.	109
<i>Оксентюк Н.В.</i> Розвиток рефлексії у студентів технічного вишу.	113
<i>Козяр М.М., Кривцов В.В., Тимощук О.С.</i> Створення та використання педагогічних програмних засобів з вивчення нарисної геометрії майбутніми фахівцями технічної галузі.	118

Сасюк З.К., Похильчук І.О. Методичні аспекти простановки розмірів на кресленнях симетричних поверхонь деталей.	122
Лебедь О.О., Кочергіна О.Д. Застосування методу аналогій у вивченні фізики в технічних вищих навчальних закладах.	125
Серілко Л.С., Шурик В.О., Войтович Л.В. Використання мультимедійної програми «MACROMEDIA FLASH» при самостійному вивченні теоретичної механіки.	128
Шостачук А.М., Шостачук Д.М. Візуалізація етапів структурного аналізу плоских важільних механізмів у курсі «Теорія механізмів і машин».	132
Кузнєцова О.Т. Реалізація професійно-прикладної фізичної підготовки студентів спеціального навчального відділення у здоров'язбережувальному освітньому середовищі вищого технічного навчального закладу.	136
Серілко Л.С., Пікула М.В. Загальнопрофесійна підготовка майбутнього інженера в процесі вивчення теоретичної механіки.	140
Кочубей А.В. Інтеграція гуманітарного та науково-технічного середовища вищого технічного навчального закладу як умова формування майбутнього фахівця інженерної галузі.	143
Горбатюк Р.М. Концептуальні засади компетентнісного підходу у підготовці педагогічних фахівців.	147
Гедзик А.М. Оптимізація початкового етапу графічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів.	150
Цідило І.М., Козіброда С.В. Модель системи підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій до вивчення та застосування онтологій комп'ютерних систем.	154
Пригодій М.А. Професійна підготовка майбутніх учителів.	159
Жернокісєв І.В. Формування готовності у майбутніх учителів технологій до професійної діяльності у контексті євроінтеграційних процесів.	161
Яциур М.С. Професіологічна підготовка майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.	165
Войтко А.І. Моделювання підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до проведення професійних проб з учнями 8-9 класів.	169
Хоронжєвський О.М. Підготовка майбутніх вчителів технологій до формування основ гігієнічної культури в учнів основної школи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.	172
Голяд І.С., Чернова Т.Ю. Ключові компетенції педагога-коуча.	175
Кочубей А.В., Небова Н.А. Проблема розвитку синдрому «професійного вигорання» у сфері професій типу людина-людина.	180
Галашова О.Г. Формування культури професійного мовлення студентів економічних спеціальностей у процесі навчання іноземної мови.	183
Якубовська С.С., Лехновська О.Л., Савущик А.І. Шляхи інтенсифікації творчої активності студентів технологічного коледжу.	187
Ястремська С.О. Інноваційний освітній процес підготовки майбутніх магістрів сестринської справи.	190
Сабедишин Р.О., Шупак О.Ю. Сучасні підходи до організації та планування науково-методичної роботи в медичному коледжі.	193
Шостаківська Н.М. Основа професійної компетентності майбутнього економіста – загальнонаукова компетенція.	197
Волярська О.С. Підготовка викладачів для освіти дорослого економічно активного населення в Україні.	200
Грушева А.А., Пілевич О.А. Формування управлінської компетентності майбутніх економістів у культурно-освітньому середовищі вищого навчального закладу.	203
Дубчак В.М., Новицька Л.І. Алгоритмізація задач в процесі вивчення теорії ймовірностей та математичної статистики.	207
Дібрівна Е.І. Використання професійно-орієнтованих та евристичних задач у курсі математики для фахівців аграрного профілю.	210
Мельничук І.М., Козак Х.І. Медичний коледж як освітнє середовище формування професійної ідентичності майбутніх фахівців сестринської справи.	212
Демянчук М.Р. Формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців медсестринства у процесі вивчення фахових дисциплін у Рівненському базовому медичному коледжі.	216
Любінська О.І. Критерії сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів з лабораторної медицини у процесі професійної підготовки.	219
Ричков П.А., Сергіюк І.М. Проблеми збереження та реновації регіональної архітектурної спадщини у контексті міждисциплінарних зв'язків фахових предметів.	222
Козяр М.М., Мельник С.В. Проблеми формування професійної компетентності майбутніх архітекторів у процесі фахової підготовки.	224
Каландирець Н.М. Спецкурс як засіб формування підприємницької компетентності майбутніх економістів-аграрників.	227
Глінчук Ю.О. Основні законодавчо-правові засади охорони праці вчителів та їх реалізація в сучасних умовах.	230
Туровська Г.І., Филипчук В.Л. Нові шляхи розвитку професійної освіти у підготовці фахівців з цивільної безпеки.	233
Давидович С.Н. Аксіологічний аспект функціонування органів виконавчої влади.	236
Кочубей А.В., Юхимець О.І. Роль комунікативної компетентності у професійній підготовці майбутніх правознавців під час роботи у юридичній клініці.	240
Яцков М.В., Осадча Л.К. Місце коледжів у системі вищої професійної освіти України.	242

Ницак І.Д. Педагогічні умови ефективного навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх фахівців системи професійної освіти.	245
Дрозіч І.А. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх кухарів у професійно-технічних навчальних закладах.	250
Дупак Н.В. Зарубіжний досвід вдосконалення концепцій розробки стандартів професійної освіти.	254
Сталюєрова Г.В. Європейський досвід автономізації університетів: уроки для України.	258
Сокаль В.А. Особливості проведення профорієнтації у зарубіжних країнах.	262
Журавська Н.С. Управління навчальними закладами: зарубіжний досвід.	265
Купчик Л.Є. Досвід організації вивчення іноземних мов у вищих технічних навчальних закладах Німеччини.	267
Осіпчук Н.В. Сучасний стан навчання іноземних мов у вітчизняних та зарубіжних вищих технічних навчальних закладах.	271
Коверник Н.В. Зарубіжний досвід підготовки фахівців у системі професійної освіти.	274
Тадєєва М.І., Павлович Ю.П. Використання досвіду реформування змісту ранньої іншомовної освіти в країнах Вишеградської четвірки в шкільній іншомовній освіті України.	276
Тимоциук Т.О., Тимоциук І.О. Шляхи формування сучасної інтерпретації гімну студентської молоді «Gaudeamus».	280
Відомості про авторів.	283

